

Visning av "The Act of Killing"

Stockholms FN-förenings ungdomssektion visade den 10 april på Stockholms universitet dokumentären "The Act of Killing" som, så vitt mig bekant, är den första som gjorts om massakrerna i Indonesien 1965-1966 som krävde 0,5-1 miljon människoliv (högre siffror anges ibland). Visningen drog en stor publik, varav 10-15 indoneser. Filmens huvudpersoner är Anwar Congo och Herman Koto som båda stolt talar om hur de mördade och torterade människor. Tidsandan speglas väl, bl.a. då Anwar Congo om sina handlingar säger: "I had to do it." Filmen ger en god uppfattning om händelserna 1965-1966, men två timmar och fyrtio minuter är alldeles för långt: budskapet hade ändå kommit fram tydligt (filmen hade kortats ned 23 minuter).

Paneldiskussion

Efter visningen var jag moderator för en diskussion i vilken Dewa Made Juniarta Sastrawan, Indonesiens ambassadör i Sverige, och Ulf Andersson, chefredaktör för Amnesty Press, deltog. Via Skype var även Mohammed Daus, representant för den indonesiska människorättsorganisationen Kontras, med (tolkning gjordes). Jag ställde tre frågor: Gav dokumentären en korrekt bild av händelserna? Finns det diskutabla inslag i filmen? Vilka effekter kan filmen få?

Även om det inte är några ljud med, kommer effekterna fram ändå och de medverkande, som inte är skådespelare från början, kommer till sin rätt. Det är en berättelse om vissa av mördarna och man kan förstå morderna utifrån en historisk kontext. Vi kan därmed lära oss om konflikter och mänskligt beteende. Dokumentären har ej visats på bio i Indonesien, men miljoner människor har sett den privat. Även om det finns tillräckliga bevis för att belägga övergreppen som begicks 1965-1966 har riksåklagaren inte följt upp de undersökningar som gjorts med motiveringen att bevisen är otillräckliga. Offren har efteråt diskriminerats. Deras familjer har anklagats för att vara kommunistar och att vara grymma. Kontras har i parlamentet krävt att polisen ska undersöka vad som hände under dessa år.

Bara skådespelarna och regissören Joshua Oppenheimer vet hur sann filmen, som visats över hela världen, är. En kritisk uppgift är att den bara visar vad som hände i Medan på Sumatra och därmed inte ger en

helhetsbild av militärens inblandning i massmorden. Regeringen vill ej offentliggöra hela händelseförloppet. Även om den nationella människorättskommissionens rapport från 2012 omfattar 339 vittnen från hela Indonesien, är riksåklagaren emot vidare undersökningar. Politiska överväganden är hindret och inte avsaknaden av bevis. En av ministrarna rättfärdigar regeringens hållning med att man ska se på händelserna utifrån de förhållanden som rådde 1965 och icke de nuvarande. Mordvägen inleddes med att sju armégeneraler lojala mot president Sukarno mördades av militära specialstyrkor den 30 september 1965. Generalmajor Suharto, som ledde arméns strategiska kommando, anklagade kommunisterna för att ha legat bakom morderna varefter han beordrade en våldsorgie riktad mot dem. Militären och para-militära grupper mobiliserades för att eliminera kommunisterna.

Vilka effekter dokumentären kan få framöver beror bl.a. på vilken publik som ser den. Filmen kan eventuellt bli början till en öppen debatt om frågan och om att inleda en försoningsprocess som även skulle kunna omfatta massakrerna i Indonesien 1997-1998 i samband med president Suhartos avgång samt konflikterna i Aceh (1976-2005), Östtimor (1975-1999) och Västpapua. Dokumentären sänder ett budskap till Indonesiens regering om att utreda de allvarliga människorättsbrotten i landet sedan 1965.

Frågestund

Regeringen har av icke angiven anledning ej gett någon ursäkt för människorättsbrotten och inte heller till Kina för morderna på kinesiska kvinnor i samband med massakrerna. Om ett kommunistparti kommer tillåtas i Indonesien, som nu är en demokrati, är svårt att säga. Den nationella handlingsplan för mänskliga rättigheter som lagts fram kan ta emot förslag om bl.a. vilka åtgärder som ska vidtas för att återupprätta offren för övergreppen under Suharto-eran. Om offren ej ges återupprättelse kan man fråga sig vilken form av demokrati Indonesien i dag har. Politiska hinder står i vägen för att undersöka mordvägen 1965-1966 i ett land där människorättslagstiftningen gör en undersökning av dem möjlig.

Gabriel Jonsson

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Ickekommersiell-Inga bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/> eller skicka ett brev till Creative Commons, 171 Second Street, Suite 300, San Francisco, California, 94105, USA.
Material som publiceras i Merdeka & ÖsttimorInformation kan också publiceras i <http://www.globalarkivet.se>.